

Πόσο ορθή είναι κατά τη γνώμη σας η αυστηροποίηση των ποινικών κυρώσεων στην ελληνική πραγματικότητα;

Αγγελική Κουφάκη

ΜΔΕ Ποινικού Δικαίου και Ποινικής Δικονομίας, ΕΚΠΑ

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια «Εγκληματολογίας και Αντεγκληματικής Πολιτικής», ΕΚΠΑ

πηγή εικόνας: www.factualamerica.com

Ο εγκλεισμός από «ultimum refugium» σε βασικό μέσο άσκησης αντεγκληματικής πολιτικής

Οι επελθούσες με τον Ν.5090/2024 αλλαγές στον Ποινικό Κώδικα (ΠΚ) φαίνεται να επισφραγίζουν κατά τρόπο οριστικό (;) και σαρωτικό τον πενταετή κύκλο σταδιακής αποκαθήλωσης του «νέου ΠΚ» (Ν.4619/2019).¹ Από την κατεύθυνση της ποινικής μετριοπάθειας και της αποκλι-

1. Τ. Τζαννετάκη, Ο Ποινικός Κώδικας του 2019 και οι διαδοχικές τροποποιήσεις του έως και το Ν.5090/2024. Μια κριτική αφηγηματική ανάλυση της διπλής αλλαγής παραδείγματος στην ελληνική νομοθεσία για τις ποινές, ΠοινΧρ2024 σ. 161 επ., βλ. ειδικώς το υποκεφάλαιο 3Α. με υπότιτλο «2019-2024: Μια συνοπτική επισκόπηση των τροποποιήσεων του ΠΚ», για τον σταδιακό εξοβελισμό του ΠΚ 2019 από τους Ν. 4637/2019, 4855/2021, 4871/2021, 5093/2023, και αποκορύφωμα αυτών τον Ν.5090/2024.

μάκωσης της βαρύτητας των ποινών, στην οποία κινήθηκε ο «νέος ΠΚ»² στην προσπάθεια του να υπερπηδήσει χρόνιες «παθολογίες» του Συστήματος Ποινών, του Σωφρονιστικού Συστήματος και της μεταξύ αυτών σχέσης,³ ο «νέος ΠΚ» μετεξελίσσεται, με τους τροποποιητικούς νόμους που επακολούθησαν, με αποκορύφωμα το Ν.5090/2024, σε έναν χώρο εμφορούμενο από ένα πνεύμα «τιμωρητικής έκρηξης»,⁴ που βασίζεται στο δόγμα της πολιτικής «μηδενικής ανοχής», κατά τα πρότυπα του αμερικάνικου παραδείγματος.⁵ Με πρόταγμα την «ασφάλεια» και την πάταξη της ατιμωρησίας, ο Ν.5090/2024 διευρύνει κατά τρόπο πολλαπλασιαστικό τους αποδέκτες του νέου ποινολογίου,⁶ φέρνοντας εν τέλει τον εγκλεισμό πιο «κοντά» για όλους.⁷

Μια σύντομη επισκόπηση των ρυθμίσεων του Ν. 5090/2024 αρκεί για να επιβεβαιώσει την ανωτέρω διαπίστωση. Πρακτικά, όπως ευστόχως έχει διατυπωθεί,⁸ με το εν λόγω νομοθέτημα «διευκολύνεται» (από άποψη προϋποθέσεων) και «διευρύνεται» (από άποψη χρόνου) ο εγκλεισμός του καταδικασθέντος εντός του σωφρονιστικού καταστήματος. Κατωτέρω παρατίθενται συνοπτικά οι βασικότερες αλλαγές που επήλθαν με τον Ν.5090/2024 στο πεδίο των ποινικών κυρώσεων, αλλαγές οι οποίες αντικατοπτρίζουν την οριζοντίου χαρακτήρα, στρατηγική επιλογή του νομοθέτη να προβεί σε μια συστημική αusterοποίηση της ποινής,⁹ επεμβαίνοντας με τις τροποποιήσεις του σε όλα τα επίπεδα εντοπισμού της στον ΠΚ. Ειδικότερα, με τον Ν.5090/2024, αυξάνεται το ανώτατο όριο της πρόσκαιρης κάθειρξης στα είκοσι έτη,¹⁰ αυξά-

2. Τ. Τζαννετάκη, Το Σωφρονιστικό Σύστημα και το νέο Σύστημα Ποινών του ΠΚ: η προσπάθεια για την επίτευξη μιας υγιούς σχέσης, ΠοινΧρ 2019, σ. 409.

3. Βλ. σχετικώς Τ. Τζαννετάκη, Η Στρατηγική Έμμεσης Μείωσης των Ποινών: Η εξάντληση των ορίων της και η ανάγκη αλλαγής παραδείγματος, ηλεκτρονικά διαθέσιμο στην ιστοσελίδα <https://theartofcrime.gr/>, τεύχος Νοεμβρίου 2016, η οποία αναφέρεται στον φαύλο κύκλο των πληθωριστικών αναπροσαρμογών της διάρκειας των ποινών από τα δικαστήρια και των περαιτέρω έμμεσων μειώσεων αυτών από τον νομοθέτη.

4. Η. Αναγνωστόπουλο, Ν. 5090/2024: Προτάσεις δικαιοκρατικής αντιστάθμισης, στο ηλεκτρονικό περιοδικό Nova Criminalia, τεύχος Νο 20, Απριλίου 2024.

5. Τ. Τζαννετάκη, ό. π., ΠοινΧρ 2019, σ. 409.

6. Α. Τζαννετή, Ν. 5090/2024: Το ποινικό δίκαιο στη ζώνη του λυκόφωτος, στο ηλεκτρονικό περιοδικό Nova Criminalia, τεύχος Νο 20, Απρίλιος 2024.

7. Κ. Κοσμάτο, Περισσότερη φυλακή, φυλακή (σχεδόν) για όλους: η αρχή του τέλους του φιλελεύθερου ποινικού δικαίου, Εφημερίδα των Συντακτών, φύλλο της 3-3-2024.

8. Κ. Κοσμάτο, Η «διευκόλυνση» και η «διεύρυνση» του εγκλεισμού με το Ν. 5090/2024, στο ηλεκτρονικό περιοδικό Nova Criminalia, τεύχος Νο 20, Απρίλιος 2024.

9. Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, Τα χαρακτηριστικά και η φιλοσοφία των «παρεμβάσεων» του Ν. 5090/2024 σε θεσμούς του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2024, σ. 241.

10. Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, Τα χαρακτηριστικά και η φιλοσοφία των «παρεμβάσεων» του Ν. 5090/2024 σε θεσμούς του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2024, σ. 241, η οποία επισημαίνει τη δικαιοπολιτική αστοχία της ρύθμισης, αναφερόμενη στα ευρωπαϊκά πρότυπα των επιπέδων ποινής, ιδίως κρατών μελών της Ε.Ε., στη μη αποδεδειγμένη αποτυχία των ποινών στέρησης της ελευθερίας μέχρι 15 ετών να αναπτύξουν γενικοπροληπτική ή ειδικοπροληπτική λειτουργία, και στην πραγματική κατάσταση των καταστημάτων κράτησης στην Ελλάδα, με τις αντίστοιχες υπ' αριθμ. 36, 37 και 38 παραπομπές της.

νεται το ανώτατο όριο της συνολικής ποινής επί συρροής εγκλημάτων, διευρύνεται ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων για όλα τα κακουργήματα, αυξάνεται τόσο ως προς το κατώτατο όσο και ως προς το ανώτατο όριο το πλαίσιο της μειωμένης ποινής για τα αδικήματα που προβλέπουν ποινή πρόσκαιρης κάθειρξης, και καταργείται η «διπλή μείωση» της ποινής.¹¹ Στο επίπεδο της έκτισης της ποινής, αυξάνονται οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή των θεσμών που αφορούν την «ελαστικότητα», όπως είναι η αναστολή εκτέλεσης της ποινής και η υφ' όρον απόλυση.¹²

Από την ανωτέρω συνοπτική έκθεση των ρυθμίσεων του Ν.5090/2024 δεν καταλείπεται ουδεμία αμφιβολία ότι ο διακηρυκτικός σκοπός της Αιτιολογικής Έκθεσης του νομοσχεδίου του Ν. 5090/2024 περί «ενίσχυσης της εγκληματοπροληπτικής λειτουργίας της ποινής», με βασικό εργαλειακό μοχλό την αυστηροποίηση των ποινών,¹³ εκπαραθυρώνει τις βασικές, συνταγματικά κατοχυρωμένες αρχές της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 Συντ.) και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (άρθρο 2 παρ. 1 Συντ). Παραγνωρίζοντας ότι οι θεμελιώδεις αυτές αρχές αποτελούν τα άκρα όρια εντός των οποίων δέον είναι να χαράσσεται το περιεχόμενο της ποινικοποίησης και η δράση του πλέον επώδυνου μηχανισμού κοινωνικού ελέγχου,¹⁴ της ποινικής καταστολής,¹⁵ ο Νομοθέτης κείται προδήλως εκτός αυτών, σε μια προσπάθεια συμβολικού κυρίως χαρακτήρα να εντυπωθεί στον συλλογικό νου ότι η στάση της καθ' υπερβολήν τιμωρητικότητας δύναται να λειτουργήσει ως «πανάκεια» για την αυξανόμενη εγκληματικότητα.

Μολαταύτα, εάν στο πλαίσιο μιας υπόθεσης εργασίας επιχειρήσουμε να αγνοήσουμε ότι οι

11. Για μια συνολική αναλυτική κριτική επισκόπηση των αλλαγών που επέφερε ο Ν. 5090/2024 στο πεδίο των ποινικών κυρώσεων, βλ. Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, Τα χαρακτηριστικά και η φιλοσοφία των «παρεμβάσεων» του ν. 5090/2024 σε θεσμούς του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2024, σ. 241.

12. Κ. Κοσμάτο, Η «διευκόλυνση» και η «διεύρυνση» του εγκλεισμού με το Ν 5090/2024, στο ηλεκτρονικό περιοδικό Nova Criminalia, τεύχος Νο 20, Απρίλιος 2024, ο οποίος, αναφερόμενος στις τροποποιήσεις που επιφέρει ο Ν. 5090/2024 στο επίπεδο των ουσιαστικών προϋποθέσεων για τον θεσμό της υφ' όρον απόλυσης, καταλήγει ότι αυτές “αλλάζουν ριζικά τη φιλοσοφία του θεσμού της υφ' όρον απόλυσης [...] διότι χάνει τον χαρακτήρα και τον προσανατολισμό της και από «προετοιμασία του κρατούμενου για την ομαλή κοινωνικοποίηση του» καταλήγει σε μία δεύτερη δίκη για το έγκλημα που τελέστηκε και καταδικάστηκε ο κρατούμενος, με σαφώς μη νόμιμο έρεισμα”. Αντίστοιχες κριτικές παρατηρήσεις και σε Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, Τα χαρακτηριστικά και η φιλοσοφία των «παρεμβάσεων» του ν. 5090/2024 σε θεσμούς του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2024, σ. 241.

13. Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το νέο νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης – Επεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα, ΠοινΔικ 1/2014, ψηφιακό τεύχος προσβάσιμο ηλεκτρονικά στην ΤΝΠ QUALEX.

14. Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, Τα χαρακτηριστικά και η φιλοσοφία των «παρεμβάσεων» του ν. 5090/2024 σε θεσμούς του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2024, σ. 241.

15. Γ. Γιαννούλη, Ο εκσυγχρονισμός του ελληνικού συστήματος ποινών ΠοινΧρ 2018, σ. 506, με τις αναφορές του ίδιου στο σχέδιο ΠΚ της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής υπό την Προεδρία του Ι. Μανωλεδάκη, το οποίο ολοκλήρωσε υπό την προεδρία της η Ελ. Συμεωνίδου Καστανίδου, σχετικά με την εισαγωγή στον ΠΚ διάταξης για την αναλογικότητα εγκλήματος και ποινής.

ρυθμίσεις του Ν.5090/2024 αντίκεινται στις ως άνω συνταγματικές αρχές, μπορούμε να θέσουμε δύο ερωτήματα ώστε να αξιολογήσουμε εάν τα νομοθετήματα της τελευταίας πενταετίας επιτυγχάνουν τους δικαιολογητικούς σκοπούς θέσπισης τους. Άλλως ειπείν: *Είναι πρόσφορη, κατάλληλη και ικανή η νομοθετική τάση της συστημικής αυστηροποίησης των ποινών να αμβλύνει τους δείκτες εγκληματικότητας στο πλαίσιο της ελληνικής έννομης τάξης; Σε αποφατική περίπτωση, γιατί αυτή επιλέγεται συστηματικά από τον Νομοθέτη την τελευταία πενταετία;* Για την απάντηση στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος απαραίτητη είναι η συνδρομή των εμπειρικών πορισμάτων του κλάδου της εγκληματολογίας¹⁶ και η συνεκτίμηση της κατάστασης του Σωφρονιστικού Συστήματος της χώρας. Επανειλημμένως έχει επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει από εμπειρικές μελέτες, η απειλή, η επιβολή και η έκτιση ιδιαίτερα αυστηρών ποινών δεν συμβάλλει καθοριστικά στη μείωση της εγκληματικότητας. Τουναντίον, καθοριστικός δείκτης για την μείωσή της έχει θεωρηθεί η υποκειμενική εκτίμηση του πιθανού δράστη ότι θα συλληφθεί και ότι θα εκτελεσθεί η ποινή που θα του επιβληθεί.^{17 18} Άλλωστε, η τάση αυστηροποίησης και αναπόφευκτης αύξησης του ποσοστού εγκλεισμού σε Καταστήματα Κράτησης παραγνώνει τις στιγμιστικές συνέπειες των ποινών (προσέγγιση της ετικέτας), οι οποίες, όπως έχει επισημανθεί, ευνοούν τη συνέχιση της παραβατικής συμπεριφοράς εν είδει «αυτοεκπληρούμενης προφητείας».¹⁹ Επιπροσθέτως, αδιαμφισβήτητη αντένδειξη ως προς την ορθότητα της νομοθετικής επιλογής προς την αυστηροποίηση των ποινών αποτελούν και οι *ειδικές συνθήκες* που επικρατούν στο Σωφρονιστικό Σύστημα της χώρας. Με μια ρεαλιστική εκτίμηση των δυνατοτήτων του, μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι η νομοθετική τάση αυστηροποίησης των ποινών είναι ικανή να λειτουργήσει με όρους «εμφράγματος» για το εγχώριο Σωφρονιστικό Σύστημα.

16. Γ. Γιαννούλη, Ο εκσυγχρονισμός του ελληνικού συστήματος ποινών, ΠοινΧρ 2018, σ. 506, ο οποίος επισημαίνει ότι ο εκσυγχρονισμός του ισχύοντος συστήματος ποινών προϋποθέτει τη συμβολή της εγκληματολογίας, με περαιτέρω παραπομπή σε Ν. Ανδρουλάκη, Έχει ανάγκη και δύναται να εμπλουτισθεί το «ποινικόν δόγμα» δι' εγκληματολογικών δεδομένων, Ποινικαί Μελέται, 1972, σ. 22.

17. Α. Ψαρούδα-Μπενάκη, Προβλήματα της ποινικής δικαιοσύνης στην Ελλάδα και οι νέοι ποινικοί κώδικες, Ποινικά Χρονικά 2020, σ. 5, και Τ. Τζαννετάκη, ό. π., ΠοινΧρ 2019, σ. 409, η οποία επισημαίνει ότι «κοινός τόπος μεταξύ των μελών της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας είναι ότι τα ποσοστά φυλάκισης μιας χώρας κάθε άλλο παρά στενά συνδέονται με τις εκάστοτε αυξομειώσεις της εγκληματικότητας. Οι δύο δείκτες διαμορφώνονται αντιθέτως σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλον», με περαιτέρω ενδεικτικές παραπομπές σε Lappi-Seppälä T., Criminology, crime and criminal justice in Finland, European Journal of Criminology 2/2012, σ. 206 επ., και Zimring F. & Hawkins G., The scale of imprisonment, University of Chicago Press, Σικάγο-Λονδίνο, 1991.

18. Βλ. Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Το νέο νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης – Επεμβάσεις στον Ποινικό Κώδικα, ΠοινΔικ 1/2014, ψηφιακό τεύχος προσβάσιμο ηλεκτρονικά στην ΤΝΠ QUALEX, η οποία, αναφερόμενη στην αναποτελεσματικότητα της αυστηροποίησης των ποινών, ευστόχως επισημαίνει: «Αν αυτό ίσχυε, το έγκλημα θα έπρεπε να είχε εξαφανιστεί σε παλαιότερες εποχές, όταν υπήρχαν ακόμα οι σωματικές ποινές, συμπεριλαμβανομένων των βασανιστηρίων» και μνεία της ίδιας στα στατιστικά στοιχεία της ελληνικής αστυνομίας, από τα οποία προκύπτει ότι «ενώ κατά το έτος 2020 –πριν από την πρώτη αύξηση των ποινών– είχαν βεβαιωθεί συνολικά 191.224 εγκλήματα, κατά το έτος 2022 –μετά την αύξηση των ποινών– βεβαιώθηκαν 241.549 εγκλήματα. Ποσοστό αύξησης 26,27%».

19. Γ. Γιαννούλη, Ο εκσυγχρονισμός του ελληνικού συστήματος ποινών ΠοινΧρ 2018, σ. 506.

Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι η Ελλάδα κατείχε το έτος 2018²⁰ το υψηλότερο ποσοστό μεγάλων ποινών φυλάκισης στην Ευρώπη. Στα εγχώρια σωφρονιστικά καταστήματα παρουσιάζεται διαχρονικά υψηλή αναλογία ποσοστού κρατουμένων σε σχέση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη, ενώ έντονη είναι η δυσαναλογία αριθμού προσωπικού και αριθμού των κρατουμένων. Άλλωστε, οι συνθήκες κράτησης στα διάφορα εν Ελλάδι σωφρονιστικά καταστήματα έχει κριθεί ότι συνιστούν περίπτωση απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης των κρατουμένων.²¹

Τα ανωτέρω δεδομένα οδηγούν προφανώς σε αποφαστική απάντηση στο ερώτημα που θέσαμε ως προς την αποτελεσματικότητα της αυστηροποίησης των ποινών εν σχέσει με τη δυνατότητα μείωσης του εγχώριου δείκτη εγκληματικότητας. Έτσι απομένει να δοθεί απάντηση στο δεύτερο ερώτημα που τέθηκε, σχετικά με τον συστηματικό χαρακτήρα τον οποίο εμφανίζεται να λαμβάνει η νομοθετική επιλογή της αυστηροποίησης των ποινικών κυρώσεων μετά τον «νέο ΠΚ». Είναι προφανές ότι μια κριτική των ρυθμίσεων του Ν. 5090/2024, με τη σαφή μετατόπιση του Νομοθέτη από την ποινική μετριοπάθεια που χαρακτήριζε τις ρυθμίσεις του «νΠΚ» στην εκφραστική τιμωρητικότητα (expressive punishment)²² με όρους «ατυχώς ή δυστυχώς αστοχήσαμεν»²³ δεν θα ήταν ικανοποιητική. Διότι θα λησμονούσε τον πολιτικο-ιδεολογικό πυρήνα των ως άνω εκτεθειμένων, στρατηγικών νομοθετικών επιλογών. Άλλωστε, εάν οι ρυθμίσεις αυτές ήταν πράγματι αποτέλεσμα μιας ατυχούς και άστοχης νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας, θα είχε εισακουστεί, έστω και την τελευταία στιγμή, στο πλαίσιο της διαβούλευσης, το πλήθος των φωνών του επιστημονικού και όχι μόνο κόσμου που έκρουε τον κώδωνα του κινδύνου. Εν προκειμένω, βρίσκει έρεισμα η επισήμανση ότι η «εκφραστικότητα» της ποινής υπό την τιμωρητική της έκφανση, όπως αυτή αποτυπώνεται στις αξιολογούμενες τροποποιήσεις, αποτελεί το απαραίτητο συστατικό των πολιτικών «tough in crime» και το κυριότερο επικοινωνιακό εργαλείο, χρησιμοποιούμενο ως αντιστάθμισμα και ως απάντηση σε μια διαρκώς εμφανιζόμενη «απειλητική ανασφάλεια».²⁴ Οι κατασταλτικού χαρακτήρα διατάξεις του Ν.5090/2024 επιδιώ-

20. Βλ. Έκθεση της Γενικής Διεύθυνσης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Κράτους Δικαίου του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 12ης.12.2018.

21. Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Προς μια νέα αυστηροποίηση του ποινικού δικαίου; ΠοινΔικ, 10/2023, σ. 1073-1074 η οποία αναφέρεται στην κατάσταση του Σωφρονιστικού Συστήματος της Χώρας

22. Χ. Ζαραφονίτου, Κοινωνικές αντιλήψεις για την ποινική δικαιοσύνη και τιμωρητικότητα, σε: Ποινικές Επιστήμες, Θεωρία και Πράξη, Προσφορά Τιμής στην Άννα Ψαρούδα Μπενάκη, 2008, σ. 1215 επ., με περαιτέρω παραπομπή σε D. Garland, The culture of control. Crime and social order in contemporary society, Oxford University Press, 2001, σ. 9.

23. Σημειώνεται εδώ ότι σαφώς δεν θα πρέπει να παραγνωρίζονται οι δίκαιες αντιδράσεις της επιστημονικής κοινότητας που δικαιολογημένα έκριναν τομ Ν.5090/2024 και ως προς την νομοτεχνική του αρτιότητα και τη συμβατότητα του με τους κανόνες της Καλής Νομοθέτησης. Βλ. σχετικώς Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, Τα χαρακτηριστικά και η φιλοσοφία των «παρεμβάσεων» του ν. 5090/2024 σε θεσμούς του Γενικού Μέρους του Ποινικού Κώδικα, ΠοινΧρ 2024, σ. 241.

24. Χ. Ζαραφονίτου, Κοινωνικές αντιλήψεις για την ποινική δικαιοσύνη και τιμωρητικότητα, σε: Ποινικές Επιστήμες, Θεωρία και Πράξη, Προσφορά Τιμής στην Άννα Ψαρούδα Μπενάκη, 2008, σ. 1215 επ.

κουν σε συμβολικό επίπεδο να εγγράψουν την πίστη στην αποτελεσματικότητα της ιδεολογίας «νόμος και τάξη», η οποία παραμένει βέβαια, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, ατεκμηρίωτη σε εμπειρικό επίπεδο. Σε υλικό δε επίπεδο, επιδιώκεται, με διαχειριστικού τύπου παρεμβάσεις, η εκτόνωση της κοινωνικής έντασης, σε μια προσπάθεια διακηρυκτικού υπερθεματισμού υπέρ της «ασφάλειας των πολιτών». Εν τέλει καθίσταται κατανοητό ότι αυτός ο φαύλος κύκλος ποινικής υπερβολής, σε συνδυασμό με την ανεπαρκή ενημέρωση των πολιτών για το έγκλημα και την ποινική δικαιοσύνη,²⁵ είναι που καθιστά τους τελευταίους ολοένα πιο τιμωρητικούς, αφήνοντας εύφορο έδαφος για την εμφάνιση και την εδραίωση πολιτικών ποινικού λαϊκισμού.²⁶ Κλείνοντας αναστοχαστικά, με την εξόχως εύστοχη διαπίστωση του Ian Loader,²⁷ σύμφωνα με την οποία «ο τρόπος που τιμωρούμε είναι μια πολιτική και κοινωνική επιλογή», το πρόταγμα για «περισσότερη φυλακή» είναι προφανές ότι αποτυγχάνει στην πράξη να υλοποιήσει τις διακηρυκτικές του υποσχέσεις για «περισσότερη ασφάλεια», έχει όμως ήδη επιφέρει στην «προσπάθεια» αυτή ανεπανόρθωτο πλήγμα στον πυρήνα της ελευθερίας του ατόμου.

25. Βλ. σχετική αναφορά στο ρόλο των Μ.Μ.Ε. σε Χ. Ζαραφονίτου, Κοινωνικές αντιλήψεις για την ποινική δικαιοσύνη και τιμωρητικότητα, σε: Ποινικές Επιστήμες, Θεωρία και Πράξη, Προσφορά Τιμής στην Άννα Ψαρούδα Μπενάκη, 2008, σ. 1215-1230.

26. Τ. Τζαννετάκη Ο ρόλος των συναισθημάτων στο πλαίσιο μιας μετριοπαθούς ποινικής πολιτικής, σε: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι (Διεύθυνση Σειράς), Η ενδυνάμωση του κράτους δικαίου στις ευρωπαϊκές έννομες τάξεις και στην Ελλάδα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2023, σ. 161-175.

27. Loader I., For penal moderation: Notes towards a public philosophy of punishment, Theoretical Criminology 14(3), 2010, σ. 351.